

В.М. Коробка

кандидат юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний
інститут МВС України)

УДК 340.11/12

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВОГО СВІТОГЛЯДУ

Представлено методологію дослідження правового світогляду.

Ключові слова: правовий світогляд, методологія, світоглядна позиція, пізнавальний процес, предмет пізнання, об'єкт пізнання.

Постановка проблеми. Необхідність проведення глибокого теоретико-методологічного обґрунтування процесів формування правової держави, демократичного реформування правової системи України на основі загальнолюдських цінностей зумовлює зростання уваги до ментально-правових феноменів, від впливу яких на правову реальність залежить доля всіх реформаторських зусиль українського суспільства. Особлива роль у цьому процесі належить такому маловивченому¹ феномену, як правовий світогляд.

Метою даної статті є вивчення методології правового світогляду.

Виклад основного матеріалу. У сучасних дослідженнях, присвячених логіці й методології науки, науку розглядають або як сукупність фактів, теорій, методів, зібраних у підручниках, що перебувають в обігу, або як інтелектуальний прорив, що характеризується повним або частковим заміщенням загальноприйнятої науковим співтовариством парадигми. У рамках першого аспекту наука сприймається як поступовий процес, у якому факти, теорії й методи складаються в всезростаючий запас досягнень, що представляє собою наукову методологію й знання. У рамках другого аспекту наука асоціюється навіть із незначним виходом за межі загальноприйнятої науковим співтовариством парадигми, що представляється новим для засвоєння особливостей функціонування того або іншого явища [5, с. 17, 18, 42, 123–124]².

В основі як першого, так і другого підходів, що розкривають розуміння феномена «наука», перебуває методологія, що функціонально забезпечує обслуговування конкретного наукового пошуку.

Ми розділяємо точку зору, згідно з якою поняття «методологія» має два досить самостійні смисли. Як справедливо вказує В.П. Малахов, перший смисл пов'язаний з представленням методології як теорії організації

¹ Зазначимо, що дослідження правового світогляду розпочалися в 90-і роки ХХ століття в Росії. Серед дослідників, які торкалися зазначеної проблеми, слід назвати В.О. Туманова [9, с. 7–25], П.П. Баранова [1, с. 46–55].

² У своєму встановленому вжитку поняття парадигми означає прийняту модель чи зразок. Саме в такому аспекті значення слова «парадигма» використовується сучасними дослідниками. У правознавстві парадигмою є тип праворозуміння. З ним пов'язують модель юридичного пізнання, а також метод відповідної концепції юриспруденції [6, с. 65].

пізнавального процесу. Другий – із вказівкою на систему пізнавальних установок і механізмів, що сприяють збагненню конкретного предмета пізнання й безпосередньо здійснюючих це збагнення відповідно до специфіки предмета й цілей пізнання [6, с. 58].

Солідаризуючись із наведеною точкою зору, ми вбачаємо в методології логічно зумовлений пізнавальний процес, який функціонує на основі взаємодії концептуальних ідей, концептів, теорій, системи принципів і системи методів. Результатом взаємодії зазначених елементів є вироблення певної світоглядної позиції, що служить дослідникові інтегральним керівництвом у вивченні того або іншого предмета пізнання.

Місце й роль зазначених елементів у механізмі пізнавального процесу регламентується згідно з реалізованими функціями. Так, наприклад, логіка забезпечує в цілому визначення об'єктів пізнання, концептуальні ідеї, концепти, теорії, виокремлюючи характеристики предмета дослідження, робить ці характеристики центральними, тим самим створює єдине змістове поле дослідження. Принципи – приводять механізм пізнавального процесу в дію, узгоджуючи пізнавальний процес, з одного боку, зі специфікою предмета, з іншого – з певними концептуальними ідеями. Методи, будучи засобами розкриття, розгортання, систематизації змісту предмета, забезпечують теоретичне відбиття виділеної предметної області, що проектується крізь призму світоглядної позиції дослідника [6, с. 54–72].

Як вказує Д.А. Керімов, світоглядна позиція дослідника складається із трьох взаємозалежних компонентів: по-перше, із загального (громадянського) ставлення дослідника до об'єктів пізнання; по-друге, зі спеціального (професійного) ставлення дослідника до об'єктів пізнання (залежно від приналежності дослідника до тієї або іншої наукової школи); по-третє, з методів, прийомів і засобів, якими оперує дослідник для того, щоб пізнати той або інший об'єкт [4, с. 25].

Враховуючи, що світогляд є не що інше, як світосприймання, світообирання, світотворення в їхньому взаємозв'язку і єдності [2, с. 188], об'єкт дослідження визначається автором у такий спосіб – це світоглядне сприйняття світу права (не тільки бачення, знання, розуміння, але насамперед сприйняття, обрання, творення у їхньому взаємозв'язку і єдності) як ідеї належного, у координатах якого здійснюється (повинно здійснюватися) освоєння соціальної реальності. Іншими словами, об'єктом дослідження є духовний вимір правової реальності як світу права. Предметом дослідження є правовий світогляд.

Говорячи про загальне ставлення дослідників до даного об'єкта (предмета) пізнання, вважаємо, що подібне ставлення повинно ґрунтуватися на розумінні того факту, що правовий світогляд відповідальний за вироблення позитивно-стійкого (не позитивістського, а саме позитивно-стійкого, тобто позитивного) ставлення особистості до права, а також до практики його реалізації.

Необхідно зазначити, що в умовах реформування політичних, економічних, організаційних процесів, що в'яло протікають сьогодні в українському суспільстві, найважливішим завданням держави залишається захист

прав і свобод громадян. Однак виконання поставленого завдання (це повинні усвідомлювати всі законослухняні громадяни, незалежно від їхнього положення й ролі в житті суспільства) величезною мірою залежить від стану правового світогляду не тільки рядових громадян, але й посадових осіб – представників органів державної влади, які на місцях фактично реалізують дану владу.

Що стосується спеціального (професійного) ставлення дослідників до об'єкта (предмета) пізнання, слід підкреслити, що методологічна спрямованість проведеного дослідження повинна бути обов'язково залежна від теорії предмета пізнання.

Теорію розглядають як систему понять, що узагальнює конкретні знання про відповідні об'єкти, методологію, логічно зв'язуючи з теорією, характеризують як вчення про шляхи, принципи, методи побудови, а також практичного застосування саме цієї, а не якої-небудь іншої теорії [4, с. 41].

Однак у нашому випадку теорія предмета пізнання являє собою значну проблему. Остання, на нашу думку, полягає в тому, що правовий світогляд, незважаючи на колосальну значимість для життєдіяльності державно-організованого суспільства, а також теорії й практики побудови правової держави, залишається до кінця не дослідженим, а, отже, незавершеною залишається й теорія правового світогляду¹.

Разом з тим, спираючись на наявні нечисленні напрацювання як вітчизняних, так і закордонних учених в області правового світогляду, а також близьких йому ментальних феноменів, що представляють собою базисне (гносеологічне, онтологічне) знання про об'єкт, що цікавить нас, вважаємо за необхідне доповнити наявні знання, для того щоб розширити уявлення, які формуються, про теорію правового світогляду.

На нашу думку, правовий світогляд можна охарактеризувати як узагальнений погляд на світ права як на ідею належного в контексті історичного, соціокультурного, онтологічного, аксіологічного аспектів. Це особливе світосприймання, світообирання, світотворення, особливий рівень життєвості, з яким пов'язані щирі й духовні переживання індивіда стосовно права, правової реальності, що ілюструють силу розуму, вище мислення, бачення й розуміння вищої творчості, віри, величі, спрямованих на творення належної правової організації суспільства.

Така характеристика правового світогляду, як може здатися, максимально зближує правовий світогляд і правову свідомість. Не випадково російський дослідник В.П. Малахов констатує, що правосвідомість цікавить філософію права не в її відбивній здатності, що розкрита у вітчизняній соціально-філософській і правовій теорії, а в якості духовного буття права.

¹ На думку Д.А. Керімова, основа наукового пізнання передбачає наявність взаємопов'язаних компонентів: по-перше, визначення об'єкта дослідження; по-друге, проблемність становища об'єкта дослідження, що передбачає альтернативні варіанти його рішення; по-третє, слідування строго логічно послідовному шляху дослідження об'єкта в його проблемному становищі; по-четверте, обґрунтованість та довідність результатів дослідження; по-п'яте, можливість безпосереднього чи опосередкованого використання результатів дослідження на практиці [4, с. 93].

Справедливості заради необхідно вказати, що той же автор, згадуючи правовий світогляд, бачить в останньому результат філософського збагнення права, а також правосвідомості [6, с. 29, 104]. Отже, для В.П. Малахова правова свідомість і правовий світогляд не одне й те саме.

Разом з тим проблема ототожнення правової свідомості й правового світогляду існує. Нам здається, що основною причиною, що призводить до зазначеного ототожнення, є точка зору, що склалася в сучасній феноменології, згідно з якою свідомості властива «інтенціональність» (тобто навмишеність і спрямованість). Логіка даної точки зору дозволяє говорити про те, що правова свідомість і правовий світогляд, маючи одну життєву природу – душевну, виникаючи з одного життєвого кореня – страждальність, виражають налаштованість індивіда на сприйняття, усвідомлення, вироблення власної думки щодо навколишньої правової реальності.

Визнаючи зв'язок свідомості та інтенціональності, вважаємо, що механізм приведення в дію інтенціональності у правовій свідомості є залежним від світоглядних переконань, оскільки, як справедливо зауважує Гарсія Діонісіо, сприйняття чогось може так і нічого не викликати у свідомості, якщо не вступить у справу думка, яка, у свою чергу, викличе бажання, від чого відбудеться або не відбудеться воління [2, с. 56–66].

Слід пам'ятати, що свідомість – це форма відбиття об'єктивної реальності¹.

Світогляд же – це елемент свідомості, що забезпечує цілісність практичного процесу пізнання, результатом якого стають певні цілісні системи, що відбивають структуру суспільної практики конкретно-історичного суспільства або якоїсь його частини, або ж інтегральні погляди тієї або іншої групи людей [12, с. 48]. Іншими словами, світогляд – це інтегральне знання про конкретну сферу людської діяльності, необхідне людині для ефективної організації її життєдіяльності. Це система поглядів, переконань, принципів, що відбивають життєву позицію особистості, її положення й роль у суспільному житті. Не випадково Д.А. Керімов звертає увагу на те, що саме світогляд детермінує підхід і напрямок діяльності кожного індивіда в розв'язуванні поставлених перед ним завдань [4, с. 24].

Основу світогляду утворює єдність формальної й сутнісної сторін. Формальна сторона конструкції світогляду характеризується як змістом, так і формою. Формальним елементом усякого світогляду є переконання, що зумовлює думка, яка викликає те саме бажання, від сили якого виникає

¹ З точки зору «біологічного натуралізму», розуміння феномена «свідомість», що здійснюється в контексті філософії концептуального аналізу, будується на тому, що свідомість – це каузально-емерджентна властивість організму, результат її еволюційного розвитку. Вона залежить від поведінки нейронів і, таким чином, каузально редукується до мозкових процесів. «Онтологія свідомості», за Сьорлом, – це онтологія від першої особи, і тому до свідомості не може застосовуватися об'єктивістська модель спостереження в навколишньому світі, результати якого наука фіксує з позиції третьої особи. Сьорл також вважає, що свідомість, як і інтенціональність, зумовлені нервовими процесами нижчого рівня в мозку. Свідомість та інтенціональність суттєвим чином пов'язані [7, с. 24; 3, с. 7–10].

або зникає воління. Переконання стає світоглядним лише в тому випадку, якщо воно містить сутнісне розуміння оцінки того або іншого явища, процесу, зумовленого інтересом, пропущеним крізь призму певних цінностей, поділюваних або неподілюваних індивідом, групою, суспільством. Сутнісна сторона світогляду – це первинний фундаментальний принцип, первинніше за який не може бути, який споконвічно зумовлює характер і особливості сприйняття навколишнього світу в цілому або ж якогось його сегмента. Це певні цінності, певна ідеологія, які супроводжують науковий пошук вченого, що спирається на вибрані ним, під впливом ідеології, ідеї й методи.

Говорячи про специфіку пізнання навколишнього світу (як про сутнісну сторону світогляду), відомий європейський філософ Пол Фейерабенд авторитетно стверджує, що в науки немає особливого методу. І якщо ми дійсно прагнемо зрозуміти природу, якщо ми прагнемо перетворити оточуючий нас світ, ми повинні використовувати всі ідеї, усі методи, а не тільки невелику вибрану їхню частину [11, с. 463].

Пам'ятаючи про те, що методологія вітчизняної юриспруденції характеризується комбінацією поєднання формально-логічного підходу з логікою політичного мислення, і що результатом зазначеної методології є ідея, згідно з якою понятійний апарат юридичної науки будується на ієрархічній основі; що ідея права пронизує всі правові поняття, будучи вершиною «понятійної» піраміди; що вся теорія права є, по суті, конкретизація вихідного поняття права за допомогою формально-логічної системи приватних правових понять [6, с. 62; 10, с. 29–37; 8, с. 378], наполягаємо на прямій залежності дослідження правового світогляду від стилю мислення й характеру світогляду самого дослідника, які склалися. Здається, що найбільш повно логіка правового світогляду включається у процес теоретичного осмислення права, коли дослідник має усталене юридичне мислення. В історії філософсько-правової думки підсумком теоретичних розробок правового світогляду є вчення про природне право. Аналіз концептуальних положень зазначеного вчення дозволяє осмислити природу й логіку правового світогляду, побачити, як правовий світогляд влітається в наукове пізнання.

Пізнати категорію, побачити категорію, зрозуміти категорію, за твердженням Д. Гарсія, означає визначити її силу, її місце, значення в особистому (і суспільному. – *В.К.*) житті [2, с. 34]. Вважаємо, що представити правовий світогляд як філософсько-правову категорію, що перебуває в основі життєдіяльності державно-організованого суспільства, означає: докладно проілюструвати основні етапи становлення, розвитку, функціонування правового світогляду; проаналізувати природу правового світогляду – розглянути структуру, функції, співвідношення з іншими (близькими) ментальними феноменами, показати сприйняття соціально-правової дійсності, здійснюване правовим світоглядом, а також протилежними йому (нігілістичними) формами: етатизмом, анархізмом, правовим нігілізмом; встановити значення правового світогляду для функціонування механізму правового регулювання, визначити місце й роль правового світогляду у

правовій політиці сучасної соціальної, демократичної, правової держави (у нашому випадку на прикладі України); як прикладний аспект – визначити місце й роль у зазначеній політиці правового світогляду співробітників органів внутрішніх справ, як основного суб'єкта реалізації правової політики соціальної, демократичної, правової держави у правоохоронній сфері.

Логіка пізнання правового світогляду, представлена вищевикладеною конструкцією, спрямовуючись споконвічно до предмета правового світогляду, виявлення останнього пов'язує з фундаментальним принципом правового світогляду – сутністю. Вважаємо, що сутність правового світогляду полягає у правовій ідеї, що відбиває масштаб і істинність права. Правова ідея, будучи одночасно концептуальною ідеєю, містить певні гіпотетично конкретні характеристики предмета дослідження (правовий світогляд – особлива форма сприйняття правової реальності як світу права, що виражає стійке позитивне ставлення до права як до ідеї належного, пропущеного крізь призму прав, свобод, обов'язків особи на основі сукупності правових ідей, поглядів, уявлень, принципів, цінностей, переконань, які особа розділяє й бере за основу своєї діяльності; обмежує на основі прав, свобод, обов'язків особи сваволлю державної влади й встановлює гармонію (розумний баланс) у відносинах між усіма суб'єктами правових відносин), робить ці характеристики центральними протягом усього процесу пізнання.

Формами вираження концептуальної ідеї (у нашому випадку правової ідеї) є концептуальні моделі, структуроутворюючі поняття (концепти), а також методологічні принципи.

Концептуальна модель правової ідеї являє собою інтегральну гіпотезу, що ілюструє змістовний аспект природно-правової теорії, що перебуває в основі феномена «правовий світогляд». Природно-правова теорія, або теорія природного права, будучи відбиттям парадигми лібералізму, виростаючи із традицій західноєвропейської духовності, із природи західного суспільства, розглядає право як міру свободи, рівності, справедливості. Тим самим задає значеннєвий каркас пізнання, насичуючи зміст дослідження відповідними концептами. У представленому дослідженні концептами (вихідними поняттями, що задають значеннєвий каркас пізнання) є поняття «світогляд», «право», «сутність права», «сутність світогляду», «правовий світогляд», поняття правильного, нормального, законного, поняття правди, поняття природного права, свободи й ін.

Необхідно підкреслити, що основне значеннєве навантаження представлених концептів виявляється не тільки у змісті наведених понять, але, що дуже важливо, у їхньому взаємозв'язку. Взаємозв'язок наведених понять є формою вираження логіки правового світогляду.

Говорячи про роль методологічних принципів (розумових передумов, пізнавальних алгоритмів теоретичного збагнення предмета) у проведеному дослідженні, слід ще раз підкреслити, що їх завдання полягає в активації механізму пізнавального процесу, шляхом узгодження пізнавального процесу, з одного боку, зі специфікою предмета правового світогляду (предметом правового світогляду виступають – світ права як ідея належного (основний предмет) та правова ідеологія (додатковий предмет)), з іншого –

з певними концептуальними ідеями (у нашому випадку з ідеєю права). Враховуючи, що принципи, що входять у конкретну методологію, неоднорідні, використовуємо такі групи принципів.

По-перше, принципи, які дозволяють розрізнити в об'єкті конкретний предмет пізнавального інтересу й відобразити специфіку інтелектуального підходу пізнання предмета. Із числа принципів даної групи використовуємо принцип історизму, що дозволяє в ретроспективі поглянути на правовий світогляд у його подійно-хронологічному й динамічному аспекті.

По-друге, принципи, які дозволяють виявити зв'язок предмета конкретної теорії з іншими предметами, що є родинними, але що відбивають інші сторони того самого об'єкта, а також ті, що дають знання про об'єкт у його цілісності. У числі принципів, що належать до даної групи, використовуємо принцип єдності матеріальної, соціальної й духовної сторін громадського життя.

По-третє, принципи, які відбивають закони мислення. Із числа принципів даної групи використовуємо принципи актуалізму, раціоналізму, редукціонізму. Перший дозволяє розглядати правовий світогляд як філософсько-правовий феномен, ідентичний самому собі на тій або іншій стадії історичного розвитку; другий – робить правовий світогляд максимально пізнаваним з використанням засобів понятійного мислення; третій – дозволяє застосовувати до правового світогляду той або інший момент реальності, на основі якого характеризується правовий світогляд.

По-четверте, принципи, які дозволяють дослідникові «вживитися» у предмет дослідження (правовий світогляд) і ототожнитися з досліджуваним предметом.

Вважаємо, що тільки носій правового світогляду може досягнути природу, логіку правового світогляду. Вивчаючи правовий світогляд, дослідник, ґрунтуючись на логіці пізнання предмета, піднімається на рівень філософських узагальнень, рефлексій, а також самоаналізу. Так, наприклад, аналізуючи розвиток правового світогляду Західної Європи кінця XVIII – середини XIX сторіччя на основі філософсько-правової творчості І. Канта, ми, у тому числі через рефлексування, дійшли висновку про те, що І. Кант максимально близько підійшов до розуміння правового світогляду, асоціюючи його з духом людини, ідеями, вірою, надією, поглядами, творчістю індивіда, що зображують право як критерій блага й справедливості, своєрідного еталона, з якими людина повинна звіряти свої вчинки.

Говорячи про роль методів у представленому дослідженні, виходимо із того, що методи, не будучи пов'язаними з виділенням предмета в його специфіці, а також формуванням пізнавальних завдань, служать засобом розкриття, розгортання, систематизації предмета. Виходячи з функціональних особливостей методів, зумовлених вибором теми, предметом, цілями, завданнями дослідження, використовуємо аналіз, синтез, дедукцію, аналогію, формалізацію, що являють собою універсальні методи. Звернення до системотворчого методу продиктоване необхідністю приведення вищезазначених універсальних методів у систему. Присутність системотворчого методу виявляється в логіці теоретичних міркувань, у логіці

структури представленого дослідження.

Поряд із зазначеними методами також використовуємо:

- історичний метод, який дозволяє розкрити процес становлення й розвитку правового світогляду від античності до сьогодення;
- системно-структурний і функціональний методи, які дозволяють проаналізувати природу, виявити сутнісні характеристики правового світогляду, його структуру, типи, визначити роль правового світогляду в механізмі правового регулювання;
- метод порівняльно-правового аналізу, який дозволяє встановити співвідношення правового світогляду із близькими ментальними феноменами;
- аналітичний метод застосовується при формулюванні дефініції правового світогляду;
- аксіологічний метод, що є основою не тільки запропонованої цілісної концепції дослідження правового світогляду, але й дозволяє встановити значення правового світогляду для належної (розумної) правової політики, векторально визначаючої перспективний шлях соціально-правового розвитку демократично орієнтованих держав.

У цілому, характеризуючи методологію дослідження правового світогляду, необхідно зробити такі **висновки**:

1. Методологія визначається нами як логічно зумовлений пізнавальний процес, механізм якого функціонує на основі взаємодії концептуальних ідей, концептів, теорій, системи принципів, системи методів, результатом взаємодії яких є вироблення певної світоглядної позиції, що служить дослідникові інтегральним керівництвом у вивченні того або іншого предмета пізнання.

2. Об'єктом даного дослідження є духовний вимір правової реальності як світу права.

3. Предметом дослідження є правовий світогляд як цілісна система поглядів на право, розглянута в контексті історичного, соціокультурного, онтологічного, аксіологічного аспектів.

4. Логіка дослідження правового світогляду пов'язана з пошуком фундаментального принципу правового світогляду – сутністю, остання полягає в правовій ідеї і є одночасно концептуальною ідеєю.

5. Формами вираження правової ідеї (концептуальної ідеї) є концептуальні моделі (теорія природного права як відображення парадигми лібералізму), структуроутворюючі поняття (концепти) – «світогляд», «право», «сутність права», «сутність світогляду», «правовий світогляд», поняття правильного, нормального, законного, поняття правди, поняття природного права, свободи, а також методологічні принципи.

6. Роль методологічних принципів у дослідженні правового світогляду полягає в активації механізму пізнавального процесу шляхом узгодження зазначеного процесу, з одного боку, зі специфічними особливостями правового світогляду як предмета дослідження, з іншого – з ідеєю права, як певною концептуальною ідеєю.

7. Методи дослідження обираються з урахуванням особливостей предмета дослідження.

Бібліографічні посилання

1. Баранов П.П. Правовая сфера духовного мира человека / П.П. Баранов // Северо-Кавказский юридический вестник. – 1998. – № 1. – С. 46–55.
2. Гарсия Дионисио. Мироззрение. Новая монадология: монография /Дионисио Гарсия. – Изд. 2-е, испр. и перераб. – М., 2004.
3. Грязнов А.Ф. Джон Серл и его анализ субъективности// Серл Дж. Открывая сознание заново / пер. с англ. А. Ф. Грязнова. – М., 2002.
4. Керимов Д.А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) / Д.А. Керимов. – 2-е изд. – М., 2001.
5. Кун Т. Структура научных революций / пер. с англ. И.З. Налетова; общ.ред. С.Ф. Микулинского и Л.А. Марковой. – М.,1975.
6. Малахов В.П. Философия права : учебное пособие / В.П. Малахов. – М.; Екатеринбург, 2002.
7. Серл Дж. Открывая сознание заново / Дж. Серл; пер. с англ. А.Ф. Грязнова. – М., 2002.
8. Сырых В.М. Логические основания общей теории права : в 2 т. – Т. 1: Элементный состав / В.М. Сырых. – М., 2000.
9. Туманов В.А. Учение о праве / В.А. Туманов // Общая теория права / под ред. В.К. Бабаева. – Н. Новгород, 1993.
10. Ушаков А.А. Методология советского правотворчества / А.А. Ушаков / Советское государство и право. – 1979. – № 12. – С. 29–37.
11. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд; пер.с нем. А.А. Никифорова; общ.ред. И.С. Нарского]. – М., 1986.
12. Черноволенко В.Ф. Мироззрение и научное познание / В.Ф. Черноволенко. – К., 1970.

Коробка В.Н. Методология исследования правового мировоззрения. Представлена методология исследования правового мировоззрения.

Ключевые слова: правовое мировоззрение, методология, мировоззренческая позиция, познавательный процесс, предмет познания, объект познания.

Korobka V.N. Research methodology of legal outlook. This article deals with the research methodology of legal outlook.

Legal philosophy is described as a generalized view of the world to the idea of law as appropriate in the context of historical, socio-cultural, ontological, axiological aspects. This particular worldview, worldcreation, a special level of vitality, which is associated with sincere and spiritual experiences of the individual in relation to law, the legal reality that illustrate the power of reason, higher thinking, vision and understanding of higher creativity, faith, grandeur, aimed at the creation of appropriate legal society.

Methodology is defined as a predetermined logical cognitive process, the mechanism which operates on the basis of the interaction of conceptual ideas, concepts, theories, principles of systems, methods, results from the interaction of which is to develop a specific ideological position that the researcher is an integral resource for the study of a particular object of knowledge.

The object of the study is the spiritual dimension of legal reality as the world of law.

The subject of the study is the legal philosophy as an integral system of views on the law, considered in the context of historical, socio-cultural, ontological, axiological aspects.

The logic of study of legal philosophy is related with searching fundamental principles of the legal outlook - the essence, the latter is a legal idea and is both a conceptual idea.

Expressions forms of legal ideas (conceptual ideas) is a conceptual model (the theory of natural law as a reflection of the paradigm of liberalism), structure concepts - "outlook", "law", "essence of law", "essence of outlook", "legal outlook", concept of correct, proper, legitimate, concepts of truth, concept of natural rights, freedoms, and methodological principles.

Keywords: legal outlook, methodology, outlook position, cognitive process, subject of cognition, object of cognition.